

Jezuitská 585/4
660 55 Brno
tel.: +420 542 512 111
fax: +420 542 512 227
podatelna@nsz.brn.justice.cz
datová schránka: 5smaetu

Brno 30. listopadu 2023
1 SL 732/2023-14

Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství k možnostem právního posouzení nenávistných projevů v souvislosti s teroristickým útokem hnutí Hamás na Izrael a navazujícím izraelsko-palestinským ozbrojeným konfliktem

V kontextu ozbrojeného konfliktu mezi palestinským hnutím Hamás a státem Izrael, který byl vyvolán teroristickým útokem hnutí Hamás ze dne 7. 10. 2023, a následných shromáždění konaných i v zemích západní Evropy, která jsou v některých případech doprovázena nenávistnými protizraelskými a antisemitskými projevy, vyvstal veřejný zájem na zevrubnějším rozboru trestněprávních aspektů těchto projevů v intencích českého právního řádu, jejichž hranice se odvíjí od ústavně chráněné svobody slova, jakož i práva shromažďovacího, realizovaného k vyjádření politických názorů.

Verbální i symbolické projevy schvalující teroristický útok palestinského hnutí Hamás ze dne 7. 10. 2023, jakož i vyjadřující sympatie samotnému hnutí Hamás, potažmo související nenávistné projevy vůči jedné ze stran izraelsko-palestinského konfliktu, jsou způsobilé naplnit znaky některých trestných činů obsažených ve zvláštní části trestního zákoníku. Hodnocení povahy předmětných projevů záleží na pečlivém posouzení konkrétních okolností jednotlivých případů v celém jejich kontextu, uvážení možnosti vyvození trestní odpovědnosti z hlediska kolize takových jednání s ochranou svobody projevu a v neposlední řadě jejich způsobilosti naplnit znaky skutkové podstaty konkrétního trestného činu či přestupku. Neméně důležitá je otázka zajišťování důkazů a prokazování rozhodných skutkových okolností.

I. Ozbrojený konflikt mezi palestinským hnutím Hamás a státem Izrael

Hnutí Hamás je islamistické militantní hnutí a jedna ze dvou hlavních palestinských politických stran. V rámci prozápadního světa je hnutí považováno za teroristickou organizaci¹ a jeho brutální útok na stát Izrael ze dne 7. 10. 2023, v rámci něhož bylo zavražděno kolem 1400 civilistů a uneseno dalších přibližně 240 osob, byl odsouzen

¹ Viz seznam teroristických organizací vytvořený vládou Spojených států amerických, dostupný zde: <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>; a seznam osob, skupin a subjektů zapojených do teroristických útoků, který je pravidelně aktualizován Evropskou unií, dostupný zde: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009E0468&qid=1412596355797&from=EN>; viz také rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie potvrzující zařazení hnutí Hamás mezi teroristické subjekty, dostupné: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2021-11/cp210208en.pdf>; k samotnému hnutí Hamás viz blíže <https://www.cfr.org/backgrounder/what-hamas>.

jako akt terorismu.² Zároveň bylo ve veřejném prostoru konstatováno, že tímto útokem na Izrael došlo k porušení mezinárodního práva, a to mimo jiné ustanovení o válečných zločinech a zločinech proti lidskosti, resp. článků 7 a 8 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu.³

Palestinské hnutí Hamás pak v obecnosti, na rozdíl od Organizace pro osvobození Palestiny, neuznává izraelskou státnost, nýbrž usiluje o vytvoření samostatného palestinského státu s vlastními hranicemi, zasahujícími i území dnešního Izraele. Hamás se staví násilně proti mírovým dohodám z Osla, vyjednaným mezi Izraelem a Organizací pro osvobození Palestiny v polovině 90. let minulého století. Svého cíle vytvořit palestinský stát se hnutí Hamás snaží dosáhnout prostřednictvím útoků na izraelské vojáky, osadníky a civilisty jak na palestinských územích, tak v Izraeli.⁴

V reakci na teroristický útok palestinského hnutí Hamás na Izrael jsou na území řady států světa, Českou republiku nevyjímaje, organizována shromáždění na podporu Izraele nebo Palestiny, potažmo hnutí Hamás, v předmětném izraelsko-palestinském ozbrojeném konfliktu. Mnohá z nich probíhají v klidné atmosféře, na některých z nich nicméně dochází k nepokojům či protiizraelským nenávislým projevům. Útok hnutí Hamás na stát Izrael pak všeobecně ve světě podnítl nárůst antisemitských útoků.⁵

Konkrétně lze v kontextu propalestinských protestů probíhajících v zemích západního světa z takových projevů zmínit např. účast osob nesoucích vlajky teroristického Hamásu nebo organizace Hizb ut-Tahrir, jejímž cílem je „demontování“ Izraele a sjednocení všech muslimských zemí pod Islámským státem (IS). Zároveň se objevují jednání jako poškozování izraelské vlajky či její vyobrazení v odpadkovém koši s nápisem „*keep the world clean*“ (v překladu „udržujte svět čistý“).⁶

Frekventovaně diskutovaným se recentně stalo provolávání propalestinského hesla „*From the river to the sea, Palestine will be free*“, které v překladu znamená „Od řeky k moři, Palestina bude svobodná“.⁷ Uvedené heslo bylo původně vytvořeno Organizací pro osvobození Palestiny v 60. letech 20. století, načež byl v 90. letech po uzavření výše zmíněných dohod z Osla požadavek plynoucí z daného hesla opuštěn, nicméně po vzniku hnutí Hamás byl tímto hnutím osvojen. Dané heslo míří geograficky na oblast mezi řekou Jordán a Středozemním mořem, která zahrnuje celou oblast státu Izrael

² Viz např. odsouzení teroristického útoku Hamásu Evropským parlamentem a Vládou Spojených států amerických, dostupné zde: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0373_CS.pdf; <https://www.state.gov/briefings/department-press-briefing-october-10-2023/>.

³ Palestinský stát ratifikoval Římský statut Mezinárodního trestního soudu v roce 2015. Blíže k porušování ustanovení mezinárodního práva v rámci izraelsko-palestinského konfliktu viz kupř. <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-blizky-a-stredni-vychod-prehledne-valka-izraele-s-hamasem-z-pohledu-mezinarodniho-prava-40449375>; <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-ovalecnych-zlocinech-hamasu-experti-nepochybuji-jak-je-na-tom-izrael-238757>.

⁴ Blíže rozbor dlouhodobého konfliktu mezi Izraelem a Palestinou je dostupný např. zde: Válka mezi Izraelem a Hamásem: Co je Pásmo Gazy, kdy a jak se zrodil konflikt - Deník.cz (denik.cz).

⁵ Antisemitismus je ideologie nepřátelství k Židům jako k národu a k židovskému náboženství, srov. také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2002 sp. zn. 5 Tdo 337/2002, k antisemitským projevům viz např. článek dostupný zde: Kvůli válce v Gaze se celosvětově vzedmula nenávisť vůči Židům - Novinky.

⁶ Blíže viz článek dostupný zde: Židy do plynu či Mnichov 1972 aneb Nejodpornější projevy na propalestinských akcích - CNN Prima NEWS (iprima.cz).

⁷ Např. v Bavorsku je veřejná prezentace tohoto sloganu považována za trestnou, viz From the river to the sea. Bavorsko bude stíhat provolávání tohoto propalestinského sloganu - Novinky; ke vnímání sloganu v jiných evropských státech srov. též <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-od-reky-az-k-mori-izraelsko-palestinska-valka-testuje-svobodu-projevu-239702>.

a všech autonomních území Palestiny (Gaza a Západní břeh). Existují přitom dva různé výklady předmětného hesla, přičemž „propalestinský“ pohled jej interpretuje jako výzvu k dvoustátnímu řešení izraelsko-palestinského konfliktu a k souběžné existenci států Izrael a Palestina, naproti čemuž jej palestinské hnutí Hamás vykládá jako výzvu k likvidaci židovského státu a jeho obyvatel.⁸

II. Svoboda projevu a právo pokojně se shromažďovat v mezinárodním a ústavním kontextu

Nejvyšší státní zastupitelství si je náležitě vědomo tenké hranice mezi svobodou projevu, která může být realizována rovněž prostřednictvím svobody shromažďování, a možným jednáním, jež tyto hranice překračuje a na které je třeba reagovat prostředky trestního práva jakožto prostředky *ultima ratio*.

Svoboda projevu a právo na informace jsou v ústavněprávní rovině zakotveny v článku 17 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. Svobodu projevu lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Podle článku 9 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen „Úmluva“) zahrnuje právo na svobodu projevu také svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky. Přestože Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) výslovně odmítl zavedení obecné definice těchto pojmů,⁹ z jeho rozhodovací praxe plyne, že je pojímá velmi široce. Na konkrétní formě ani obsahu informací a myšlenek tedy optikou práva na svobodu projevu nezáleží¹⁰ a ochrany požívají nejen verbální projevy, ale i vyjádření prostřednictvím různých symbolů či kombinace těchto projevů.

V kontextu nastolené problematiky je nutno připomenout, že ESLP v souvislosti s právem na svobodu projevu opakovaně uvedl, že se svoboda zakotvená v článku 10 Úmluvy nevztahuje jen na informace nebo myšlenky příznivě přijímané, považované za neškodné nebo bezvýznamné, ale také na ty, které zraňují, šokují nebo znepokojují, neboť takové jsou požadavky pluralismu, tolerance a otevřenosti, bez nichž nemůže existovat žádná demokratická společnost.¹¹ ESLP však současně opakovaně judikoval, že toto právo není absolutní a zásahy do něj jsou přípustné za předpokladu, že splňují požadavky uvedené v čl. 10 odst. 2 Úmluvy. Třebaže ESLP přistupuje při posuzování oprávněnosti zásahů do svobody projevu individuálně, ve své judikatuře opakovaně uvádí, že ochrany tohoto ustanovení obecně nepožívají **projevy vyvolávající nebo ospravedlňující násilí, nenávist nebo intoleranci**.

⁸ Kromě výše citovaných článků bylo čerpáno též z dokumentu s názvem *Vyhodnocení hesla „From the river to the sea, Palestine will be free“* zpracovaného dne 20. 10. 2023 odborem extremismu a terorismu Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy.

⁹ Rozsudek ESLP ze dne 28. 3. 1990 ve věci *Groppera Radio AG a další proti Švýcarsku*, stížnost č. 10890/84, § 55.

¹⁰ KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 997.

¹¹ Rozsudek ESLP ze dne 23. 5. 1991 ve věci *Oberschlick proti Rakousku (č. 1)*, stížnost č. 20834/92, § 57; rozsudek ESLP ze dne 25. 11. 1999 ve věci *Nilsen a Johnsen proti Norsku*, stížnost č. 23118/93, § 43.

Z hlediska **práva shromažďovacího** je stěžejní, že ochrany požívá toliko pokojné shromažďování (srov. článek 19 odst. 1 Listiny, článek 11 Úmluvy a § 1 odst. 1 zákona č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů, dále „zákon o právu shromažďovacím“). Podle § 7 odst. 1 zákona o právu shromažďovacím jsou účastníci shromáždění povinni zdržet se všeho, co by narušilo jeho řádný a pokojný průběh. Za jednání porušující tento zákaz nelze bez dalšího považovat konkrétní projevy jen proto, že zraňují, šokují či znepokojují. Jednání zahrnující násilí či pohrůzku násilím, kterou je vždy nutno významově hodnotit samostatně i v kontextu konkrétních okolností, za nichž k jednání došlo (např. účel shromáždění, doprovodné neverbální projevy, komentáře na internetu objasňující důvod posuzovaného jednání), nepožívají ochrany svobody projevu ani práva na pokojné shromažďování.

Svoboda projevu a právo shromažďovací může být jak nástrojem demokracie, tak i nástrojem k podněcování nenávisti a zásahů do chráněných práv a svobod jiných. Jak již bylo zmíněno výše, tato práva lze omezit toliko zákonem, když omezení sleduje legitimní cíl a takový zásah státu je v demokratické společnosti nezbytný, a tedy odpovídá naléhavé společenské potřebě.¹² Možnosti jejich omezení je třeba vykládat úzce a nezbytnost jejich omezení musí být pečlivě odůvodněna.¹³ Malý prostor pak existuje zejména pro omezení diskuse o otázkách obecného zájmu.¹⁴ Právě projevy týkající se obecného zájmu, mezi které se řadí i projevy politické a hodnotící historické události, vyžadují zvýšenou ochranu, zatímco projevy podněcující k nenávisti, násilí, xenofobii či jiným formám netolerance ochrany toho ustanovení nepožívají.

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 28. 11. 2011 sp. zn. IV. ÚS 2011/10 konstatoval, že omezení, či dokonce trestní postih projevů bude v demokratické společnosti nezbytně nutný tehdy, pokud budou tyto projevy obsahovat výzvy k násilí či k popírání, zpochybňování, schvalování nebo ospravedlňování zločinů proti lidskosti spáchaných v minulosti (např. tzv. Osvětimskou lež), jakož i k výzvy k podpoře a propagaci hnutí směřujících k potlačení základních lidských práv a svobod, a to zvláště ve vztahu k některým minoritám. V případě nenávistných projevů přitom není možné zkoumat pouze jejich prvoplánový obsah, nýbrž i jejich **celkový kontext**.¹⁵ Žádné z výše uvedených práv a svobod přitom nepožívá ochrany, pakliže je zneužito k podněcování násilí nebo popírání demokratických hodnot.¹⁶

Povinnost účinně vyšetřovat předsudečnou motivaci trestných činů z nenávisti je pozitivním závazkem České republiky vyplývajícím z článku 14 ve spojení s články 2, 3 a 8 Úmluvy. Právo na účinné vyšetřování těchto činů je zároveň základním lidským právem jejich obětí. Selhání státu při vyšetřování tzv. předsudečných motivů snižuje důvěru ve státní orgány a demokracii jako takovou.¹⁷

¹² Srov. např. rozsudek ESLP ze dne 8. 7. 2008 ve věci *Vajnai proti Maďarsku*, stížnost č. 33629/06.

¹³ Rozsudek ESLP ze dne 26. 11. 1991 ve věci *Observer and Guardian proti Spojenému království*, § 59.

¹⁴ Srov. např. rozsudek ESLP ve věci *Feldek proti Slovensku*, stížnost č. 29032/95, § 74, rozsudek ESLP ve věci *Sürek proti Turecku (č. 1)*, stížnost č. 26682/95, § 61.

¹⁵ Srov. rovněž usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020 sp. zn. 8 Tdo 1171/2020 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010 sp. zn. 8 Tdo 254/2010.

¹⁶ Viz např. rozsudek ESLP ze dne 23. 10. 2008 ve věci *Sergey Kuznetsov proti Rusku*, stížnost č. 10877/04, § 45.

¹⁷ Srov. kupř. rozsudek ESLP ze dne 31. 10. 2017 ve věci *M. F. proti Maďarsku*, stížnost č. 45855/12, rozsudek ESLP ze dne 24. 7. 2012 ve věci *Đorđević proti Chorvatsku*, stížnost č. 41526/10, rozsudek ESLP ze dne 13. 4. 2016 ve věci *R. B. proti Maďarsku*, stížnost č. 64602/12.

III. Trestní odpovědnost a podmínky jejího uplatnění

V případech natolik společensky škodlivých nenávistných projevů, potažmo projevů podporujících násilí, či dokonce hromadné zabíjení civilistů v rámci ozbrojeného izraelsko-palestinského konfliktu, v nichž nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, je nezbytné přistoupit k užití prostředků trestního práva.

V souvislosti s nenávistnými projevy, k nimž může docházet na aktuálně probíhajících propalestinských (obecně možno i proizraelských) shromážděních, lze v obecnosti uvažovat jednak o naplnění znaků některého z trestných činů s tzv. nenávistnou (nebo také předsudečnou) pohnutkou, jmenovitě trestného činu násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 352 trestního zákoníku, trestného činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob podle § 355 trestního zákoníku a trestného činu podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 356 trestního zákoníku. V souvislosti s podporou samotného útoku hnutí Hamás na Izrael přichází v úvahu posouzení takových projevů jako trestného činu podpory a propagace terorismu podle § 312e trestního zákoníku, potažmo za určitých okolností trestného činu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 trestního zákoníku. Podpůrně pak nelze v souvislosti s různými projevy glorifikace hnutí Hamás jako takového vyloučit ani jejich právní kvalifikaci jako trestného činu založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle § 403 trestního zákoníku či trestného činu projevu sympatií hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle § 404 trestního zákoníku. V kontextu předmětných shromáždění může v neposlední řadě přicházet v úvahu také posouzení konkrétních jednání jako spáchání trestného činu výtržnictví podle § 358 trestního zákoníku či některého z přestupkových jednání.

III. 1 Trestné činy z nenávistné (předsudečné) pohnutky

Trestného činu **násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 352 trestního zákoníku** se dopustí ten, kdo skupině obyvatelů vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu (§ 352 odst. 1 trestního zákoníku); popřípadě ten, kdo užije násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci nebo jim vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání (§ 352 odst. 2 trestního zákoníku). Předmětem útoku podle odstavce prvního je skupina osob, odstavec druhý pak poskytuje ochranu jak skupině, tak jednotlivci před útoky, jež jsou motivovány příslušností k zákonem vymezené skupině osob. Pohrůžky jinou újmou (neuvedenou v § 352 odst. 2 trestního zákoníku), byť z tzv. předsudečné pohnutky, namířené proti jednotlivci, lze podpůrně postihnout jako trestný čin nebezpečného vyhrožování podle § 353 trestního zákoníku.

V případě shromáždění konaných na podporu jedné ze stran izraelsko-palestinského konfliktu (v praxi nyní shromáždění propalestinská) bude přicházet v úvahu posouzení různých nenávistných projevů zejména podle druhé základní skutkové podstaty daného trestného činu zakotvené v § 352 odst. 2 trestního zákoníku, která vyžaduje, aby bylo jednání pachatele vedeno tzv. předsudečnou pohnutkou vůči jednotlivci

či skupině osob pro jejich skutečnou nebo domnělou národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání. Může tedy docházet k užití násilí či výhrůžek usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu typicky z důvodu příslušnosti osoby nebo skupiny osob k židovskému národu, židovskému vyznání či z důvodu „absence“ islámského vyznání. Motivem výhrůžného nebo násilného jednání v intencích § 352 odst. 2 trestního zákoníku pak může být i politické přesvědčení, pokud by např. ze slovních projevů pachatele či z okolností předcházejících útoku plynulo, že napadl účastníka shromáždění proto, že vyjadřoval podporu jedné ze stran izraelsko-palestinského konfliktu.

Vymezení pojmu „politické přesvědčení“ bylo recentně řešeno judikatorně, když se Nejvyšší soud v usnesení ze dne 26. 4. 2023 sp. zn. 4 Tdo 304/2023 (publikovaném pod č. 27/2023 Sb. rozh. trestní) s oporou o komentářovou literaturu¹⁸ vyslovil, že politickým přesvědčením může být jen názor nebo postoj zastávaný s určitou trvanlivostí k nějaké otázce dlouhodobě, nikoli aktuální, nahodilý či jednorázový politický názor (např. souhlas či nesouhlas s aktuálně přijatým zákonem, výběr politické strany ve volbách atd.). Kromě světónázoru nebo myšlenkového proudu týkajícího se určité výše veřejných záležitostí však může mít politické přesvědčení i podobu parciální otázky. S ohledem na specifičnost několik desetiletí trvajícího a dosud nevyřešeného konfliktu mezi Izraelem a Palestinou, který je spojen s řadou historických a politických aspektů jako otázka práva na sebeurčení, různá stanoviska k této otázce ze strany jiných států či historické souvislosti nároku na dané území, je možné podporu Izraele nebo Palestiny v rámci předmětného konfliktu považovat za zmíněné politické přesvědčení ohledně „parciální otázky“, tedy nenávistnou pohnutku ve smyslu § 352 odst. 2 trestního zákoníku. Pouze pro úplnost pak lze uvést, že i kdyby podporu Izraele nebo Palestiny nebylo možno posoudit jako politické přesvědčení, tak by podpůrně přicházelo v úvahu naplnění první základní skutkové podstaty, pokud by výhrůžky ve smyslu § 352 odst. 1 trestního zákoníku byly směřovány vůči skupině osob projevujících takovou podporu.

V případě realizace výhrůžek z výše zmíněných nenávistných motivů prostřednictvím sítě Internet (typicky skrze sociální sítě) či jiným obdobně účinným způsobem, může být jednání pachatele posouzeno rovněž v intencích kvalifikované skutkové podstaty vymezené v § 352 odst. 3 písm. b) trestního zákoníku. V rámci shromáždění pak může docházet ke spontánnímu sročení se třech nebo více osob, které budou chtít užít násilí či pohrůžek násilí z důvodu skutečné nebo domnělé příslušnosti jiných účastníků shromáždění k jedné ze shora uvedených chráněných skupin, čímž by mohly být naplněny znaky kvalifikované skutkové podstaty zakotvené v § 352 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku.

V souvislosti s nenávistnými projevy v kontextu probíhajícího izraelsko-palestinského konfliktu dále může docházet k páchání **trestného činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob podle § 355 trestního zákoníku**, jehož se dopustí ten, kdo veřejně hanobí skupinu osob pro jejich skutečnou nebo domnělou národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání [§ 355 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku], tedy ze stejných předsudečných pohnutek jako v případě trestného činu podle § 352 odst. 2 trestního zákoníku, nebo se jej může dopustit pachatel veřejným hanobením samotného národa [§ 355 odst. 1 písm. a)]. Rovněž

¹⁸ Viz PROVAZNÍK, J. § 352. In: ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání, 2. aktualizace [online]. Praha: C. H. Beck, 2020, marg. 41.

v případě tohoto trestného činu je znakem kvalifikované skutkové podstaty jeho spáchání veřejně přístupnou počítačovou sítí či jiným obdobně účinným způsobem [§ 355 odst. 2 písm. b)], nebo jeho spáchání nejméně se dvěma osobami [§ 355 odst. 2 písm. a)], kdy tedy nemusí jít o spontánní sročení jako v případě § 352 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku.

Hanobením se rozumí hrubě urážlivý projev směřující k hrubému znevážení některé z výše zmíněných skupin osob. Je jím každé úmyslné snižování vážnosti, které se může projevat jak výslovně, tak i zahaleně, tvrzením určitých skutečností nebo bez jejich uvádění, včetně nadávky.¹⁹ Urážlivost projevu může vyplývat buď již z obsahu a způsobu jeho přednesu, ale i z doprovodných gest, z ustáleného vnímání významů určitých hesel nebo ze související společenské a politické situace. Povahu hanobícího projevu je třeba hodnotit v celém jeho kontextu, přičemž může jít rovněž o projev záměrně zesměšňující chráněnou skupinu osob (např. výroky parodující Židy, které byly typické v nacistickém Německu).²⁰ Hanobením ve smyslu § 355 trestního zákoníku však mohou být jen závažné negativní projevy proti některé z chráněných kategorií, namířené proti její samostatné existenci nebo rovnocennosti s ostatními. Může být založeno na předpokladech zcela nepravdivých, mystifikujících či sice v jádru pravdivých, ale neúplných.²¹

V neposlední řadě může být v kontextu izraelsko-palestinské války relevantní i jednání, kterým pachatel sice přímo neútočí na skupinu osob, ale svým projevem zamýšlí u jiných vzbudit vůči skupině osob nenávist nebo vyzývat k omezování jejich práv a svobod. Trestného činu **podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 356 trestního zákoníku** se dopustí pachatel, který veřejně podněcuje k nenávisti k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo k omezování práv a svobod jejich příslušníků (§ 356 odst. 1), případně se ke spáchání takového činu spolčí nebo srotí (§ 356 odst. 2). Relevantními mohou být i znaky obou kvalifikovaných skutkových podstat, a to spáchání činu typicky prostřednictvím sítě Internet či jiným obdobně účinným způsobem [§ 356 odst. 3 písm. a)], nebo pokud se jeho spácháním pachatel současně aktivně účastní činnosti skupiny, organizace nebo sdružení, které hlásá diskriminaci, násilí nebo rasovou, etnickou, třídní, náboženskou nebo jinou nenávist [§ 356 odst. 3 písm. b)]. Může jít tedy typicky o neonacistická hnutí hlásající mimo jiné rasovou a národnostní nesnášenlivost, případně i méně formální skupiny hlásící se k ideologii antisemitismu.

Podněcováním se rozumí projev, kterým pachatel zamýšlí vzbudit u jiných blíže neurčených individuálních osob nenávist, a to konkrétně nenávist vůči příslušníkům židovského národa či náboženství, potažmo palestinského národa či islámu. Stejně tak může být záměrem pachatele vyvolat jednání dalších osob vedoucí k omezování práv a svobod příslušníků uvedených chráněných skupin. K podněcování může dojít jak přímo, tak i nepřímo, resp. zjevně nebo skrytě. Trestný čin je dokonán již projevem,

¹⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 20. 10. 1927 sp. zn. Zm I 261/27 (publikované pod č. 2936/1927 Sb. rozh. trestní).

²⁰ Viz ŠÁMAL, P.; ŠÁMALOVÁ, M.; GRÍVNA, T. § 355. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4472-4473.

²¹ K podrobnému rozboru související judikatury ESLP, včetně uvedení konkrétních příkladů řešených jako hanobení viz PROVAZNÍK, J. § 355. In: ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání, 2. aktualizace [online]. Praha: C. H. Beck, 2020; srov. také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2022 sp. zn. 6 Tdo 674/2019.

jehož obsahem je podněcování, takže k vyvolání nenávisti nemusí vůbec dojít. Vždy je přitom třeba zvažovat celkový kontext projevu z hlediska podněcování, a to zejména při jednorázových projevech či komentářích na sociálních sítích, kdy lze případně přihlídnout ke kontextu vedené diskuze.²² Pro úplnost lze zmínit, že za „jinou skupinu osob“ v intencích § 356 odst. 1 trestního zákoníku nelze považovat náhodně se sešlou skupinu demonstrantů, jelikož musí jít o skupinu spojenou stálejšími sociálními, kulturními či jinými obdobnými vztahy.²³ Takovou skupinou by však mohla být např. skupina organizátorů shromáždění patřících do určitého spolku.

Nenávistí se rozumí zvláště silně negativní emoce,²⁴ která je dlouhodobá, a na stejné úrovni s nenávistí stojí v případě trestného činu podle § 356 trestního zákoníku omezování práv a svobod příslušníků chráněné skupiny. Zhoršení právního postavení se má přitom týkat pouze příslušníků napadené skupiny osob, a to jen z důvodu, že jsou jejími příslušníky.²⁵

V kontextu probíhajících shromáždění na podporu Palestiny lze jako příklad jednání, které by mohlo naplňovat znaky trestného činu podle § 356 trestního zákoníku, zmínit jednání poškozující izraelskou vlajku, které by bylo možné chápat jako podněcování k nenávisti vůči židovskému národu. Naproti tomu samotné mávání vlajkou Palestiny jako podněcování k takové nenávisti posoudit nelze, ledaže by bylo doprovázeno např. protižidovskou symbolikou nebo hesly, z nichž by alespoň nepřímo bylo možno dovodit záměr či srozumění pachatele s tím, že svým jednáním může podněcovat k nenávisti vůči Židům či k omezování jejich práv a svobod.

V současné době se na veřejnosti objevilo četné užívání hesla „*From the river to the sea, Palestine will be free*“. Z hlediska historického toto heslo sice připouští různé výklady, z nichž ne všechny jsou nutně spojeny s projevy nenávisti vůči Židům. Nicméně s ohledem na současný stav vyvolaný teroristickým útokem Hamásu na stát Izrael veřejné použití či šíření tohoto hesla (provolávání, nápisy, nášivky) implicitně vyvolává důvodné podezření z podpory událostí ze 7. 10. 2023 a podněcování nenávisti vůči židovskému národu. Všechny okolnosti odhalující kontext použití tohoto hesla by v závažnějších případech možného protiprávního jednání proto měly být prověřeny v trestním řízení.

Veřejnou prezentaci daného hesla je nutno hodnotit z hlediska otázky možného naplnění znaků trestného činu podle § 356 trestního zákoníku. Přitom je třeba přihlídnout k osobě pachatele, jeho vlastní interpretaci hesla, ale i jeho subjektivním a objektivním možnostem znát význam hesla, a dále zohlednit doprovodné projevy veřejné prezentace hesla, jakož i okolnosti dosavadního života pachatele z hlediska jeho postoje k izraelsko-palestinskému konfliktu, státu Izrael, Palestině či hnutí Hamás.

Nadto vzhledem ke skutečnosti, že právě hnutí Hamás si osvojilo heslo „*From the river to the sea, Palestine will be free*“ s tím, že jej vykládá jako výzvu k likvidaci státu Izrael a jeho židovských obyvatel, nelze vyloučit právní kvalifikaci jeho veřejného šíření

²² Srov. kupř. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019 sp. zn. 6 Tdo 72/2019.

²³ ŠÁMAL, P.; ŠÁMALOVÁ, M.; GRÍVNA, T. § 355. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4483.

²⁴ RŮŽIČKA, M. § 356. In: DRAŠTÍK, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2779.

²⁵ PROVAZNÍK, J. § 356. In: ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání, 2. aktualizace [online]. Praha: C. H. Beck, 2020, marg. 16, 20.

rovněž jako trestného činu **projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka podle § 404 trestního zákoníku**, pokud se prokáže povědomí pachatele o spojitosti daného hesla s hnutím Hamás a z dalších okolností bude zřejmé alespoň srozumění pachatele s tím, že veřejnou prezentací hesla může vyjadřovat sympatie vůči hnutí Hamás (např. pokud by heslo bylo napsané na transparentu doplněném další symbolikou nebo odkazy na hnutí Hamás, svědčila by tato okolnost již o přímém úmyslu pachatele projevit sympatie tomuto hnutí).

Pro úplnost lze ve spojitosti s § 356 trestního zákoníku uvést, že v případě projevů podněcujících k likvidaci příslušníků židovského národa či vyznání by bylo namístě uvažovat o naplnění znaků trestného činu **podněcování k trestnému činu podle § 364 trestního zákoníku**, a to dle konkrétních skutkových okolností k trestnému činu genocidia podle § 400 trestního zákoníku nebo trestnému činu útoku proti lidskosti podle § 401 písm. a) trestního zákoníku (např. výrok typu „Gas the Jews!“, tedy v překladu „Židy do plynu“, které by mohlo souběžně naplňovat i znaky přečinu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 trestního zákoníku).²⁶

III. 2 Trestný čin podpory a propagace terorismu podle § 312e trestního zákoníku

V případě veřejného schvalování teroristického útoku palestinského hnutí Hamás na stát Izrael nebo podněcování k dalším obdobným jednáním je namístě uvažovat o naplnění znaků skutkové podstaty **trestného činu podpory a propagace terorismu podle § 312e trestního zákoníku**. Daného trestného činu se dopustí mimo jiné ten, kdo veřejně podněcuje ke spáchání teroristického trestného činu (§ 312e odst. 1 alinea 1), nebo kdo veřejně schvaluje spáchaný teroristický trestný čin nebo pro něj veřejně vychvaluje jeho pachatele (§ 312e odst. 1 alinea 2).

Útok hnutí Hamás na Izrael spáchaný dne 7. 10. 2023 lze v kontextu českého trestního práva posoudit jako zločin teroristického útoku podle § 311 odst. 2 písm. a), b), c) trestního zákoníku, když hnutí Hamás v tzv. teroristickém úmyslu ve smyslu návěti § 311 odst. 2 trestního zákoníku (přinejmenším v úmyslu poškodit ústavní zřízení jiného státu) provedlo útok ohrožující život nebo zdraví člověka s cílem způsobit smrt, zmocnilo se rukojmí a zničilo nebo ve větší míře poškodilo veřejné prostranství, majetek, veřejné zařízení, zdravotnické či jiné důležité zařízení, včetně počítačového systému, na jehož fungování taková zařízení závisejí, s cílem ohrozit tím lidské životy a bezpečnost takového prostranství, zařízení a systému.

V kontextu probíhajících propalestinských shromáždění či obecně v rámci veřejného prostoru tak v současnosti může docházet zejména ke schvalování teroristického

²⁶ Z veřejně dostupných zdrojů je známo, že v Bavorsku, jakož i některých dalších spolkových zemích je veřejná prezentace hesla „From the river to the sea, Palestine will be free“ trestně postižitelná. Spolkové ministerstvo vnitra svým příkazem ze dne 2. 11. 2023 přiřadilo hnutí Hamás určité charakteristické a zároveň zakázané znaky, včetně citovaného hesla. V úvahu přitom přichází právní kvalifikace veřejné prezentace hesla jako používání symbolů protiústavních teroristických organizací podle § 86a odst. 1 bod 1 ve spojení s 86 odst. 2 německého trestního zákona, případně v závislosti na skutkových okolnostech jednotlivých případů též jako rozeštvávání národa podle § 130 německého trestního zákona, veřejného podněcování k páčání trestných činů podle § 111 německého trestního zákona nebo odměňování a schvalování trestných činů podle § 140 německého trestního zákona. Viz např. německou právní analýzu dostupnou zde: Criminal liability for incitement to hatred or approval of a crime by participating in pro-Palestine demonstrations? (anwalt.de).

útoku hnutí Hamás, případně jeho konkrétních pachatelů, tedy členů této teroristické organizace, případně též k podněcování k páčání dalších obdobných teroristických útoků ze strany palestinského hnutí Hamás, přičemž v případě spáchání takového jednání typicky v prostředí sociálních sítí, tedy veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem (např. rozesíláním hromadných e-mailů) může dojít k naplnění kvalifikované skutkové podstaty zakotvené v § 312e odst. 4 písm. a) trestního zákoníku.

Podněcování ve smyslu § 312e odst. 1 alinea 1 trestního zákoníku je třeba vykládat v souladu s článkem 5 Úmluvy Rady Evropy o prevenci terorismu, podle něhož se veřejným podněcováním ke spáchání teroristického trestného činu rozumí rozšiřování nebo jiné zpřístupnění zprávy veřejnosti s úmyslem podnítit spáchání teroristického trestného činu, pokud toto jednání, přímo či nepřímo obhajující teroristické trestné činy způsobí nebezpečí, že může být spáchán jeden či více takových trestných činů. Schvalováním ve smyslu § 312e odst. 1 alinea 2 trestního zákoníku pak pachatel vyjadřuje souhlas se spáchaným teroristickým trestným činem nebo se vyjadřuje oslavně k tomu, že byl spáchán, vychvaluje způsob jeho provedení atp.²⁷

V souvislosti s teroristickým útokem hnutí Hamás na stát Izrael by za zločin podpory a propagace terorismu podle § 312e odst. 1 alinea 2 trestního zákoníku bylo možné považovat kupř. mávání vlajkou hnutí Hamás na propalestinském shromáždění, jelikož by s ohledem na jasnou časovou a kontextuální souvislost shromáždění s útokem hnutí Hamás a navazujícím izraelsko-palestinským konfliktem bylo možno dovodit, že tím účastník shromáždění nepřímo vyjadřuje souhlas se spáchaním teroristického útoku ze strany hnutí Hamás, jehož vlajkou mává. Jako podněcování ke spáchání teroristického trestného činu ve smyslu § 312e odst. 1 alinea 1 trestního zákoníku by pak za určitých okolností bylo možno považovat pokřikování hesla „*From the river to the sea, Palestine will be free*“, pokud by bylo doprovázeno dalšími projevy, z nichž by plynulo, že je pachatel prezentuje jako výzvu k násilnému odstranění židovského obyvatelstva ze současného území Izraele za účelem likvidace státu Izrael a jeho nahrazení státem Palestina (např. potřísnění transparentu obsahujícího dané heslo červenou barvou evokující krev). Bez takových doprovodných projevů či jiných důkazů svědčících o srozumění nebo o přímém záměru pachatele podněcovat v jiných osobách rozhodnutí odstranit židovské obyvatelstvo z území Izraele by však bylo posouzení samotného provolávání či jiného šíření daného hesla jako zločinu podpory a propagace terorismu podle § 312e odst. 1 alinea 1 trestního zákoníku obtížné.

III. 3 Extremistické trestné činy

V souvislosti s podporou palestinského hnutí Hamás či útoků páchaných v izraelsko-palestinském ozbrojeném konfliktu, případně v kontextu některých antisemitských výroků může docházet také k páčání tzv. extremistických trestných činů, mezi které bývají řazeny trestné činy podle § 403 až § 405 trestního zákoníku.

Trestného činu založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle § 403 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo založí, podporuje nebo propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod

²⁷ ŠÁMAL, P.; BOHUSLAV, L. § 312e. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3982–3983.

člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob. Hnutí ve smyslu daného ustanovení směřuje k potlačení práv a svobod člověka, jestliže jeden z jeho podstatných postojů má za cíl významné omezování základních lidských práv a svobod. Rovněž o prokazatelné hlásání rasové, etnické, národnostní, náboženské či třídní zášti nebo zášti vůči jiné skupině osob ve smyslu § 403 trestního zákoníku jde v případě, že taková nenávist je podstatným bodem ideového programu hnutí, jímž se projevuje navenek.²⁸ Za uvedená zakázaná hnutí zařadila rozhodovací praxe též hnutí spojená s radikálním islamismem, resp. ideologií džihádismu, která jsou reprezentovaná teroristickými organizacemi jako Islámský stát a jež se staví nenávistně vůči sekulárním společenstvím a jinověrcům.²⁹ Podpora hnutí ve smyslu daného ustanovení může mít podobu materiální (typicky poskytování finančních příspěvků) nebo morální (utvrzování stávajících příslušníků hnutí v jejich počínání či získávání nových příslušníků). Propagace hnutí může být otevřená (veřejné oslavování hnutí, hlásání jeho tezí a cílů) nebo skrytá (např. tvorba nebo prezentace děl glorifikujících hnutí). Na rozdíl od trestného činu podle § 404 trestního zákoníku, který je subsidiární ve vztahu k § 403 trestního zákoníku, musí v případě podpory či propagace hnutí existovat úmysl pachatele takovým jednáním ovlivnit další osoby. V případě trestného činu **projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka podle § 404 trestního zákoníku**, jehož se dopustí pachatel, který veřejně projevuje sympatie k hnutí uvedenému v § 403 odst. 1 trestního zákoníku, jde tedy o veřejné vyjádření pozitivního vztahu či obdivu k tomuto hnutí, avšak na rozdíl od podpory či propagace ve smyslu § 403 trestního zákoníku bez úmyslu získávat tomuto hnutí další přívržence či jinak posilovat jeho pozici.³⁰

S přihlédnutím k výše uvedeným obecným východiskům lze hnutí Hamás považovat za hnutí směřující k potlačení práv a svobod člověka a hnutí hlásající národnostní a náboženskou zášť. V chartě ze dne 18. 8. 1988 se hnutí Hamás prezentuje na jedné straně jako humanitní, zároveň však s odkazem na džihád a postoje Izz ad-Dína al-Kassáma (podle kterého je pojmenováno militantní křídlo hnutí) hlásající, že povinností muslimů je boj proti Židům, deklaruje jako jeden z hlavních cílů vytvoření palestinského státu na celém území Palestiny s tím, že palestinský problém je otázkou náboženskou a lze ho řešit jen džihádem, neboť pacifistické řešení vede pouze k posílení nevěřících nad muslimy, pročež se staví proti mírovým konferencím.³¹ Kromě tohoto oficiálního dokumentu je pak relevantní i faktické působení hnutí Hamás, z něhož je patrné, že se stanovené cíle spočívající v likvidaci státu Izrael a odstranění židovského obyvatelstva z daného území násilnou cestou skutečně snaží realizovat. Lze tedy uzavřít, že jedním z hlavních cílů palestinského hnutí Hamás je významné omezení základních práv a svobod židovských obyvatel státu Izrael a je motivováno národnostní a náboženskou nenávistí k Židům.

V případě některé z výše uvedených forem podpory či propagace hnutí Hamás nebo vyjádření sympatií k tomuto hnutí tudíž může dojít ke spáchání trestného činu podle § 403 nebo § 404 trestního zákoníku. U podpory hnutí Hamás v kontextu teroristického útoku ze dne 7. 10. 2023 navíc přichází v úvahu otázka případného

²⁸ Podrobněji viz ŠČERBA, F. § 403. In: ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání, 2. aktualizace [online]. Praha: C. H. Beck, 2020.

²⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020 sp. zn. 4 Tdo 1192/2020.

³⁰ Viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2006 sp. zn. Tpjn 302/2005, publikované pod č. 11/2007 Sb. rozh. trestní.

³¹ Úplné znění Charty palestinského hnutí Hamás ze dne 18. 8. 1988 v anglickém jazyce je dostupné např. zde: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp.

souběhu trestných činů podle § 403 nebo 404 trestního zákoníku s trestným činem podpory a propagace terorismu podle § 312e trestního zákoníku. Kupříkladu lze zmínit mávání vlajkou hnutí Hamás na některém aktuálně probíhajícím propalestinském shromáždění, u kterého byla již výše v tomto stanovisku naznačena možnost právního posouzení podle § 312e odst. 1 alinea 2 trestního zákoníku. Pokud by se nepodařilo prokázat, že pachatel veřejnou prezentací vlajky či jiné symboliky Hamásu projevoval podporu též teroristickému útoku ze dne 7. 10. 2023, nýbrž jen hnutí Hamás jako takovému, přicházela by v úvahu právní kvalifikace takového jednání podpůrně pouze v intencích § 404 trestního zákoníku, eventuálně § 403 odst. 1 trestního zákoníku, pokud by byl prokázán úmysl pachatele vzbudit sympatie k hnutí Hamás též u dalších osob (např. pokud by bylo mávání touto vlajkou doprovázeno transparentem s hesly vyzývajícími další osoby k podpoře hnutí Hamás). V obecnosti pak zřejmě nebude vyloučen souběh některého z těchto extremistických trestných činů se zločinem podpory a propagace terorismu podle § 312e odst. 1 alinea 2 trestního zákoníku, byť jde o otázku dosud komentářově ani judikatorně neřešenou.

V souvislosti s probíhajícím izraelsko-palestinskou konfliktem vyvstává též otázka možného právního posouzení projevů hodnotících útoky ze strany Palestiny nebo ze strany Izraele jako **trestného činu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia dle § 405 trestního zákoníku**. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo veřejně popírá, zpochybňuje, schvaluje nebo se snaží ospravedlnit nacistické, komunistické nebo jiné genocidium nebo nacistické, komunistické nebo jiné zločiny proti lidskosti nebo válečné zločiny nebo zločiny proti míru.

Skutková podstata trestného činu podle § 405 trestního zákoníku obsahuje normativní znaky, a to pojmy „genocidium“, „zločiny proti lidskosti“, „válečné zločiny“ a „zločiny proti míru“, které tvoří speciální kategorii zločinů podle mezinárodního práva. Na rozdíl od válečné invaze Ruské federace na Ukrajině probíhající od 24. 2. 2022, kterou lze objektivně označit za spáchání **zločinů proti míru**, nejde v případě teroristického útoku hnutí Hamás ze dne 7. 10. 2023 a navazujícího izraelsko-palestinského konfliktu o použití ozbrojené síly jedním státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti druhého státu, které zakládá porušení Charty OSN.³²

Za **zločiny proti lidskosti** ve smyslu článku 7 Římského statutu lze považovat jednání jako vyhlazování, zotročování, deportace a jiné nelidské činy spáchané na civilním obyvatelstvu, perzekuce z politických, rasových nebo náboženských důvodů, jsou-li páchany mimo jiné jako součást válečných zločinů nebo v souvislosti s nimi, nelidské činy v důsledku apartheidu atp. **Válečné zločiny** lze s odkazem na článek 8 Římského statutu zjednodušeně definovat jako zločiny páchané na civilním obyvatelstvu nebo civilních objektech, aniž by byly ospravedlněny vojenskou nutností. **Genocidiem** se v intencích článku 6 Římského statutu obecně rozumí páchaní závažných násilných trestných činů za účelem likvidace národnostní, etnické, rasové či náboženské skupiny jako takové.

Z komentářové literatury vyplývá, že podle § 405 trestního zákoníku je akcentováno zejména schvalování zločinů dle mezinárodního práva majících svůj původ v minulosti (zločiny definované a odsouzené mezinárodními tribunály), které jsou prokázanými historickými událostmi, o jejichž spáchání a rozporu s mezinárodním právem není pochyb. V této souvislosti může v návaznosti na probíhající izraelsko-palestinskou

³² Viz článek 8 bis odst. 2 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu (dále jen „Římský statut“).

válku docházet k **antisemitským projevům**, jimiž by bylo popíráno, zpochybňováno, schvalováno či ospravedlňováno zejména nacistické genocidium (např. výše zmíněný výrok „Židy do plynu!“, nebo „Holocaust nebyl, ale bude.“ atp.).

Rozhodnutí mezinárodního soudu však není nutnou podmínkou trestnosti, a nebylo-li takové rozhodnutí vydáno, je na orgánu činném v trestním řízení, aby schvalovanou událost co do možného naplnění znaků zločinů podle mezinárodního práva posoudil jako předběžnou otázku, a za tímto účelem vedl náležité dokazování.³³

Se zřetelem k uvedeným východiskům lze dospět k závěru, že pokud bude předmětem schvalovaného projevu událost či jednání zjevně naplňující znaky zločinů uvedených v § 405 trestního zákoníku, o jejichž neslučitelnosti se standardy mezinárodního práva není pochyb, není trestní odpovědnost vázána na vydání konkrétního soudního rozhodnutí, v němž budou předmětné zločiny výslovně uvedeny. Tato neslučitelnost může například pramenit z veřejně dostupných aktů mezinárodních organizací, které se k povaze daného jednání autoritativně vyslovují (rezoluce Rady bezpečnosti OSN, stanovisko Valného shromáždění OSN, závěry Rady Evropské unie atp.).

V případě ozbrojeného izraelsko-palestinského konfliktu – jak již bylo zmíněno výše v tomto stanovisku – bylo konstatováno jasné porušení norem mezinárodního práva ve vztahu k teroristickému útoku hnutí Hamás ze dne 7. 10. 2023, jímž byly spáchány válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. V případě schvalujících projevů ve vztahu k tomuto **teroristickému aktu ze dne 7. 10. 2023** by však bylo namísto jeho posouzení jen jako zločinu podpory a propagace terorismu podle § 312e odst. 1 alinea 2 trestního zákoníku, který lze považovat za speciální ustanovení k § 405 trestního zákoníku.

Z hlediska otázky páchaní válečných zločinů a zločinů proti lidskosti v **navazujícím ozbrojeném konfliktu** došlo v mezidobí k prohlášení Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro lidská práva, že k páchaní daných zločinů dochází jak ze strany hnutí Hamás, tak ze strany Izraele,³⁴ které by aktuálně mohlo být určitým autoritativním stanoviskem. Současně se však objevují názory, že páchaní daných zločinů ze strany státu Izrael není jednoznačné.³⁵ Stejně jako v případě ruské agrese na Ukrajině lze předpokládat, že postupně budou k dispozici další dokumenty, které by se mohly k páchaní válečných zločinů a zločinů proti lidskosti ze strany Hamásu či Izraele vyjádřit se zevrubnějším právním hodnocením založeným na konkrétních důkazech (takovým dokumentem může být např. zpráva vyšetřovací komise OSN). V kontextu probíhajícího izraelsko-palestinského konfliktu však bude spáchání trestného činu podle § 405 trestního zákoníku přicházet v úvahu zejména v případech **explicitních projevů**, z nichž bude zřejmé, že jimi pachatel hodnotí pozitivně páchaní závažných násilných zločinů na židovském, potažmo palestinském civilním obyvatelstvu, kteréžto výroky budou nepochybně překračovat hranici svobody projevu.

³³ Viz ŠČERBA, F. § 405. In: ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání, 2. aktualizace [online]. Praha: C. H. Beck, 2020, marg. 1, 2.

³⁴ Viz zprávu Organizace spojených národů o daném prohlášení Vysokého komisaře dostupnou zde: <https://news.un.org/en/story/2023/11/1143362>; příp. popis samotných zjištění komisaře dostupný zde: <https://www.ohchr.org/en/statements-and-speeches/2023/11/opening-remarks-un-high-commissioner-human-rights-volker-turk>.

³⁵ Viz např. článek dostupný zde: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/izrael-pasmo-gazy-palestina-hnuti-hamas-osn-valecne-zlociny-izraelska-armada.A231109_100855_zahranicni_dtt.

Ohledně posouzení konkrétních projevů jako trestného činu podle § 405 trestního zákoníku v konfrontaci se svobodou projevu lze odkázat též na stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství k vybraným trestněprávním aspektům schvalování ozbrojených akcí v souvislosti s válečným konfliktem na Ukrajině.³⁶ K nenávisným trestným činům páchaným ve virtuálním prostoru je k dispozici rovněž metodická pomůcka zpracovaná ve spolupráci Nejvyššího státního zastupitelství a Ministerstva vnitra.³⁷

III. 4 Trestný čin výtržnictví podle § 358 trestního zákoníku a přestupková jednání

V kontextu probíhajících shromáždění na podporu jedné ze stran izraelsko-palestinské války bude v neposlední řadě přicházet v úvahu rovněž posouzení některých jednání jako **trestného činu výtržnictví podle § 358 trestního zákoníku**. Daný trestný čin spáchá pachatel, který se veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném dopustí hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, nebo hrubým způsobem ruší přípravu, průběh nebo zakončení organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí. Zatímco hrubou neslušností ve smyslu § 358 trestního zákoníku se rozumí jednání, jímž jsou hrubě porušována pravidla občanského soužití a zásady občanské morálky (např. vulgární nadávky, urážky skutkem, ale i rušení shromáždění), v případě výtržností jde zpravidla o fyzické nebo psychické násilí, které je namířeno proti osobám, potažmo věcem.³⁸

V souvislosti s jednáním účastníků propalestinských či proizraelských demonstrací může v případě fyzických nebo verbálních útoků, tedy v případě výtržností či hrubých neslušností, přicházet v úvahu souběžné naplnění znaků některého z nenávisných trestných činů, tedy trestných činů zakotvených v § 352 odst. 2, § 355 či § 356 trestního zákoníku, případně extremistických trestných činů zakotvených v § 403 až § 405 trestního zákoníku, jejichž jednočinný souběh s trestným činem výtržnictví není vyloučen. V případě schvalování teroristického útoku hnutí Hamás ze dne 7. 10. 2023, kterým by došlo ke spáchání trestného činu podpory a propagace terorismu podle § 312e trestního zákoníku, by však mohl být vyloučen jednočinný souběh s trestným činem výtržnictví z důvodu faktické konzumpce.

Ve spojení s konáním propalestinských či proizraelských shromáždění lze pro úplnost zmínit také, že v případě méně závažných jednání by mohlo být namístež vyvození **přestupkové odpovědnosti**. V kontextu zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, tak může v souvislosti s méně závažnými fyzickými či verbálními útoky dojít zejména ke spáchání přestupků proti veřejnému pořádku [vzbuzení veřejného pohoršení podle § 5 odst. 1 písm. e)] nebo přestupků proti občanskému soužití např. tím, že pachatel jinému ublíží na cti tím, že ho zesměšní nebo ho jiným způsobem hrubě urazí [§ 8 odst. 1 písm. a)] atp. Obdobně mohou být některá protiprávní jednání účastníků shromáždění posouzena v intencích § 14 zákona o právu shromažďovacím.

³⁶ Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 2. 3. 2022 sp. zn. 1 SL 117/2022, k vybraným trestněprávním aspektům schvalování ozbrojených akcí v souvislosti s válečným konfliktem na Ukrajině.

³⁷ Metodická pomůcka pro policisty a státní zástupce k nenávisným projevům (nejen) na internetu z roku 2019.

³⁸ ŠÁMAL, P.; ŠÁMALOVÁ, M.; GRIVNA, T. § 358. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4501–4503.

Závěrem dlužno poznamenat, že předkládané stanovisko nemůže postihnout všechny v úvahu přicházející situace, jež se mohou v kontextu veřejných projevů schvalujících teroristický útok palestinského hnutí Hamás ze dne 7. 10. 2023 či nenávistných projevů souvisejících s následným izraelsko-palestinským ozbrojeným konfliktem vyskytnout. Především je však nutno zdůraznit, že za účelem vyvození trestní (příp. přestupkové) odpovědnosti pachatele bude nezbytné pečlivě zkoumat, důkazně zadokumentovat a následně právně vyhodnotit konkrétní okolnosti jednotlivých nenávistných jednání v jejich **celkovém kontextu** a každý případ posuzovat **individuálně**.

JUDr. Miroslav Růžička, Ph.D., v. r.
ředitel odboru